

**Hallituksen esitys HE 46/2021 vp
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina
2021-2028**

Lakiesitys on tehty vuosille 2021-2028 ja tavoitteena on ollut lainsäädännön selkeyttäminen, tuen jakamisen tehostaminen sekä vaikuttavuuden lisääminen. Lakiesityksessä seuraavan kahdeksan vuoden työkaluiksi jätetään kuitenkin jo aikaisemmassa laissa olleet eli yrityksen kehittämisavustus ja toimintaympäristön kehittämisavustus. Pirkanmaalla kehittämisavustusten käyttö painottuu kehittämishankkeisiin, investointeja ei ole erityisesti Tampereen kaupunkiseudulla rahoitettu noin kymmenen vuoteen.

Poikkeuksen tähän tekee viime syksynä korona-pandemian vuoksi käyttöön otetut rahoitusmuodot ja niiden osalta investointituen kohdentaminen myös kaupunkiseudun yrityksille. Suhde on kuitenkin vinoutunut, sillä esimerkiksi viime vuonna Pirkanmaalla Business Finland rahoitti noin 400 M€ arvosta kehityshankkeita, mutta investointituen määrä on ollut vain pari miljoonaa. Kysyntää investointituella on paljon ja olisikin viisasta edesauttaa kehittämishankkeiden toimenpiteitä jatkossakin pysyvämällä investointien rahoitusmahdollisuudella myös kaupunkiseudun alueella.

Kehittämisavustuksen määrä jää yli 20%:ssa hankkeita alle 20 000 euroon. Avustukset ovat usein lisäksi pieniä suhteessa liikevaihtoon. Pienissä hankkeissa hallinnolliset kustannukset pahimmillaan ylittävät avustuksen suuruuden ja yrityksiltä vaadittava hallinnollinen byrokratia ei ole suhteessa tuen suuruuteen. Tähän tulee jatkossa puuttua ja tilanne korjata sekä tuenmyöntäjän että tuensaajan näkökulmasta,

Kehittämisavustusten vaikutusta yritysten kasvuun ja kannattavuuteen ei ole voitu tilastollisesti osoittaa, mutta yritykset itse arvioivat tuen vaikuttaneen laajentumiseen ja kasvuun. Jotta tuen vaikutusta pystytään arvioimaan pitkäaikaisesti, tulisi tuen saaneilla yrityksillä olla systemaattinen asiakkuus omaan ELY-keskukseensa.

Nostan lausunnossani esille seitsemän näkökulmaa, jotka liittyvät avustuksen käyttöön sekä laajemmin avustukseen liittyvään yleiseen tarkoituksenmukaisuuteen.

1. Myöntökriteerit

Avustukseen liittyen yksi tärkeimmistä asioista ovat sen myöntökriteerit. Nykyisen lain osalta ne ovat epäselvät. Esimerkiksi Pirkanmaalla arvioidaan yrityksen koko-

naisrahoitustilannetta ja kykyä viedä hanke rahoitusteknisesti läpi, yrityksen omistajapohjaa ja hallitusta sekä yrityksen näkymää kv-markkinoille. Lisäksi arvioidaan yrityksen edellytyksiä jatkuvaan kannattavaan liiketoimintaan ja tämä on myös uuden lain myöntökriteerinä. Miten arvio tehdään tulisi selkeyttää ja varmistaa myös se, ettei kriteeristö aiheuta ns. väliinputoajia. Tärkeää on rahoittaa myös pienempien ja kasvavien yrityksen riskipitoisia hankkeita sekä niitä disruptiivisia kehityshankkeita, jotka eivät välttämättä mahdu muottiin. Myös alueellinen diversiteetti tulee ottaa huomioon. Huomisen voittajaidean tunnistaminen ei ole helppoa ja mahdollisuus täytyy antaa myös "omituisille" yrityksille, jossa luovuus ja innovatiivisuus haastavat olemassaolon perustaa jatkuvasti.

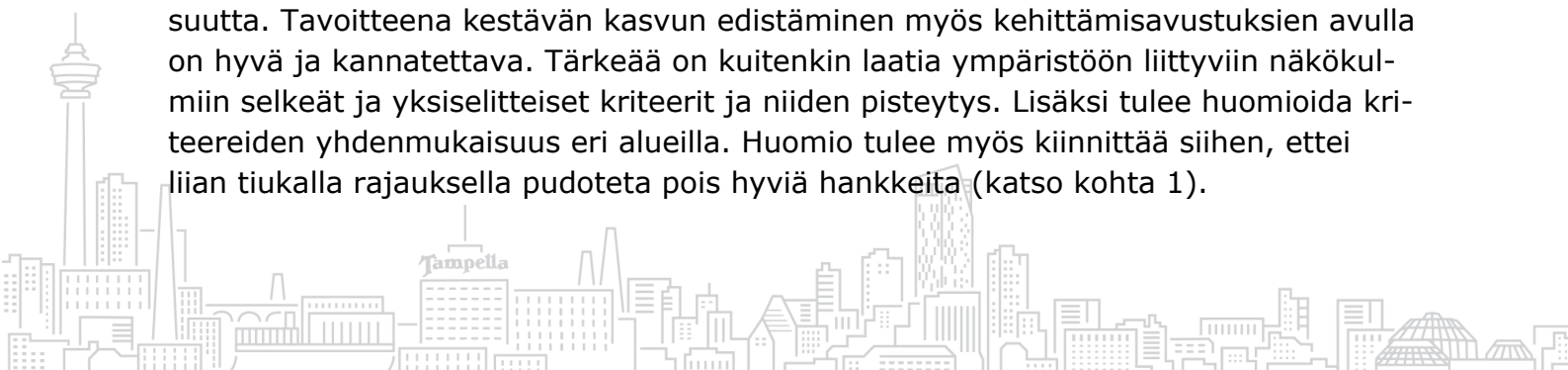
Myöntökriteereihin liittyy myös avustuksen aluejako ja erityisesti investointituen käytön mahdollisuus kasvavilla kaupunkiseuduilla. Korona-pandemian aikana käytön otettu investointituki mm. Tampereen kaupunkiseudulla on osoittautunut hyvin kysytyksi ja vahva panostus kehittämishankkeisiin on nostanut esille investointitarpeita mm. teollisuudessa. Suosittelen, että investointituen käytön mahdollistamista myös kasvavilla kaupunkiseuduilla selvitetään ja lainsäädännöllisesti mahdollistetaan sen jakamisen toimeenpano. Lisäksi kehittämisavustusten painotus Itä- ja Pohjois-Suomeen herättää kysymyksiä avustuksen vaikuttavuuden lisäämisen kannalta. Kasvavat, innovatiiviset ja kansainvälistyvät yritykset sijaitsevat harvoin harvaan-asutuilla reuna-alueilla. Peruskehittämisen sijaan, tulisi kehittämisen painoarvo suunnata innovatiivisille ja jopa riskialttiille kehittämishankkeille, joissa on potentiaalia kasvaa merkitykselliseksi.

2. Avustusten absoluuttinen ja suhteellinen koko

Nykyisen lain mukaan on jaettu paljon hyvin pieniä avustussummia, joiden osalta hallinnolliset kulut ovat olleet avustusta suurempia. Tällainen on resurssien tuhlausta sekä myöntäjän että saajan osalta. Uuden lain mukaan tavoitteena tulisi olla kokoluokaltaan vaikuttavien hankkeiden rahoittaminen ja mahdollisuuksien mukaan vaihtoehtoisten jakamistapojen/tukimuotojen miettiminen enintään 20 000 euron suuruisille hankekokonaisuuksille.

3. Ympäristöön liittyvät näkökulmat

Uusi lakiehdotus painottaa avustuksen myöntökriteereinä ympäristöön liittyviä näkökulmia; hiilineutraaliutta, materiaalihokkuutta, energiatehokkuutta sekä digitaalisuutta. Tavoitteena kestävän kasvun edistäminen myös kehittämisavustuksien avulla on hyvä ja kannatettava. Tärkeää on kuitenkin laatia ympäristöön liittyviin näkökulmiin selkeät ja yksiselitteiset kriteerit ja niiden pisteytys. Lisäksi tulee huomioida kriteereiden yhdenmukaisuus eri alueilla. Huomio tulee myös kiinnittää siihen, ettei liian tiukalla rajauksella pudoteta pois hyviä hankkeita (katso kohta 1).

4. Toimintaympäristön kehittämisavustus

Toimintaympäristön kehittämisavustukseen ollaan ottamassa mukaan yritysten, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen yhteistyön edistäminen. Tämän tyyppisen toiminnan rahoittajana on perinteisesti toiminut Business Finland sekä maakuntien liitot. Ilmeisesti vastaavaa roolia jää edelleen Business Finlandille, mutta myös ELY-keskuksille tulee uuden lakiehdotuksen mukaan roolia tälle kentälle. Alueilla maakuntien liitoilla on tässä ollut perinteisesti myös vahva rooli eli on selvä, että tämä tulee vaatimaan vahvaa tekemisen koordinoitua ja pelisäännöistä sopimista eri viranomais- ja hojen kesken. Aktiiviset ja innovatiiviset kehittämishankkeet yritysten ja tutkimusmaailman rajapinnoilla ovat erittäin tärkeitä innovaatioiden ja niiden kaupallisen hyödyntämisen edistämiseksi. On syytä varmistua, ettei lakiehdotukseen lisätty uusi toimintamalli tuo katkoja tai muita haasteita tämän asian edistämiseen.

5. Hyväksyttävät kustannukset ja ennakko

Lakiesityksessä ehdotetaan, että esivalmisteluun liittyvät kustannukset rajataan pois tuen piiristä. Nykyisen lain mukaan esivalmistelun kustannuksia on voinut sisällyttää hyväksyttäviin kustannuksiin, eikä hankkeen aloitusajankohta ole tässä mielessä ollut tiukka. Uusi laki lähtee siitä, että hankkeeseen liittyviä toimenpiteitä ei saa aloittaa ennen kuin siitä on tehty avustuspäätös. Tämä voi aiheuttaa sekaannusta ja vaatii selkeää tiedottamista muuttuneesta toimintavasta.

Ennakon käyttöönotto ns. normaalina hankkeen rahoitukseen liittyvänä toimenpiteenä on kannatettavaa. Tämä mahdollistaa hankkeiden käynnistämisen ilman ns. siltarahoitusinstrumentteja.

6. Poikkeustilanteet

Lakiehdotuksen mukaan avustusta voitaisiin jatkossa myöntää myös kriisitilanteessa vaikeuksissa oleville yrityksille (vrt. kehittämisavustus korona-pandemiaan liittyen vuonna 2020). Tähän liittyen on kuitenkin tärkeä tehdä ero kehittämisavustuksen ja kriisituen välille, jotta kehittämisavustuksella ei yritys pyri kattamaan kassavajettaan. Jatkossa kriisitilanteisiin liittyvien tukienkin osalta tärkeää on tukien myöntökriteereiden selkeys ja yhdenmukainen jakaminen. Tuen jakamisen keskittäminen nyt uusien tukimuotojen (kustannustuki I-IV, sulkemiskorvaus, tapahtumatuki jne). valtiokonttoriin on hyvä asia.

7. Avustuksen innovatiiviset jakotavat

Uuden lain voimassaoloaika tulee olemaan vuodet 2021-2028. Aika on kohtuullisen pitkä niin, että laki mahdollistaa tuen jakamisen vain kehittämisavustuksen avulla. Jos mahdollista, olisi hyvä miettiä uuden lain tekstiin mainintaa myös innovatiivisempien tukien jakamisen keinojen käyttöönottomahdollisuuksista.

Hyvä yritystuki rakentuu seuraavien näkökulmien avulla:

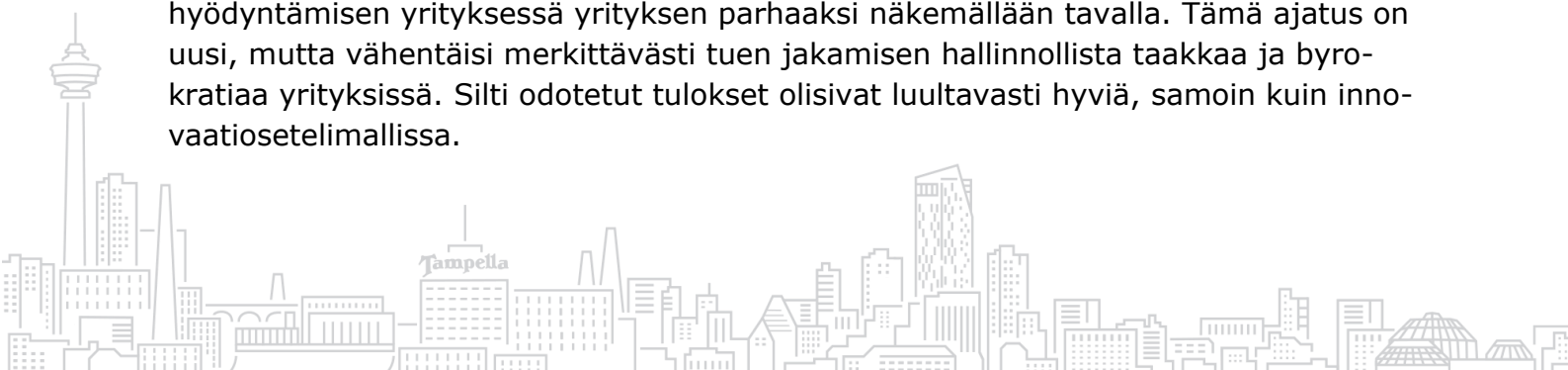
- kilpailua ei vääristetä
- markkinoiden (yksityisten palvelujen) kehittymistä edistetään
- uudistetaan toimintatapoja ja rakenteita, ei luoda staattisia järjestelmiä, mahdollistetaan ketteryys
- tuki lisää yrityksissä kansainvälistä kilpailukykyä ja innovaatiota
- tukijärjestelmä on tehokas ja sen hallinnointikulut ovat mahdollisimman pienet ja byrokratia yrityksille mahdollisimman pieni
- tuen jakaminen ja budjetointi tulisi olla läpinäkyvää
- hakuprosessien tulisi olla yksinkertaisia ja vähäbyrokraattisia
- yhden luukun periaate mahdollisuuksien mukaan

Innovatiivisen jakamistapana erityisesti pienemmille tukisummille (max 20 000 euroa) haluan mainita voucher-tyyppiset ratkaisut ostopalvelujen hankintaan. Voucher-järjestelmä mahdollistaa palvelujen hankkimisen puhtaasti asiakasvalintana, jolloin kilpailutusvaatimusta palveluntuottajille ei ole voucherin myöntäjän toimesta.

Voucher-malli takaa markkinoiden vapaan kehittymisen. Voucher-malli sisältää paljon mahdollisuuksia säätää tukea mm. tuen saajien määrittely, tuettavien palvelujen määrittely sekä tuettavan osuuden suuruuden määrittely (tukiprosentti). Vähämerkityksellistä tukea voidaan myös jakaa tiettyjen peruskriteereiden täyttyessä hakujärjestyksessä ilman viranomaisen harkintaa. Tällöin valvontaa toteutetaan etupainotteisesti ja satunnaisotannalla jälkikäteen. Voucher-malli antaa mahdollisuuksia ns. unusual suspect tyyppisille yrityksille, joiden ideat ja ajatukset voisivat olla virkamiesten arviointiin liian korkealentoisia.

Business Tampere on toteuttanut muutama vuosi sitten innovaatioseleihin liittyvän kehitysprojektin, jossa setelimallia käytettiin sen mahdollisuuksia laajasti hyödyntäen (mm. puhdas asiakasvalinta, hakujärjestys, tuotekortit palveluntuottajille, sähköinen tuenmyöntämisjärjestelmä). Toteutuksesta löytyy lisää tietoa mm. laaditusta setelijärjestelmän playbookista: <https://businesstampere.com/fi/yritykset/innovaatiosele/innovaatiosele-playbook/>.

Toinen innovatiivinen avustuksen jakomekanismi voisi olla yrityksen ns. omabudjetti (vrt. henkilökohtainen budjetointi). Yrityksen omabudjetti voisi toimia tietyn tyyppisten tarkkaan segmentoitujen yritysten avustusmuotona, joka mahdollistaisi tuen hyödyntämisen yrityksessä yrityksen parhaaksi näkemällään tavalla. Tämä ajatus on uusi, mutta vähentäisi merkittävästi tuen jakamisen hallinnollista taakkaa ja byrokratiaa yrityksissä. Silti odotetut tulokset olisivat luultavasti hyviä, samoin kuin innovaatiosetelimallissa.

Yhteenveto

Uusi laki tulee olemaan voimassa kahdeksan vuotta. Se on yrityskehittämisen maailmassa pitkä aika.

- a. Lakiehdotus ei sinällään ole kovin innovatiivinen eikä mahdollista ns. unusual suspect tyyppisten yritysten avustuksia – myöntökriteereihin myös riskialttiiden yrityshankkeiden toteutusmahdollisuus
- b. Maailma muuttuu nopeasti ja laissa pitäisi säilyä mahdollisuus myös muuttaa avustuksen jakomekanismeja- ja tapoja ketterästi – muuttuvatko työkalut, kun maailma muuttuu?
- c. Tuen aluejakoa erityisesti investointituen osalta tulee miettiä ja mahdollisuuksien mukaan kohdentaa investointitukea myös kasvavien kaupunkiseutujen yrityksille

